

УДК 162.5 (043.2)

Довгань А.С.
Національний авіаційний університет, Київ

СОФІЗМИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Софізм – (від грецького *sophisma*, «майстерність, уміння, хитра вигадка») – умовивід або міркування, що спирається на яку-небудь явну безглуздість, абсурд або парадоксальне твердження, що суперечить загальноприйнятим уявленням. Софізм заснований на навмисному, свідомому порушенні правил логіки, тобто це твердження, в доказі якого криються непомітні, а часом і досить тонкі помилки.

Софістика з'явилася в 5 столітті до н.е. і проіснувала до 4 століття н.е. До лав софістів вступали філософи і діячі політики, які хотіли оволодіти навичками красномовства, навчитися переконувати людей в своїй правоті, адже саме софісти навчали цьому людей за певну платню, зробивши це своїм заробітком. Мистецтво диспутів стало головним методом шкільної діяльності. Диспути софістів відрізнялися від суперечок, які проводив Сократ. Якщо в Сократівських (діалектичних) спорах головним було досягнення істини, то диспути софістів були позбавлені аксіологічної значущості, і були направлені тільки на перемогу. Після завоювання Греції розвиток софістики було загублено, а багато праць було знищено.

Сучасний софізм став таким механізмом, головною рисою якого стала маніпуляція суспільною свідомістю. Сучасні «софісти» це в основному люди піару, які за гроші замовника вміло нав'язують людям думку того чи іншого політика або рекламного агентства, також часто засоби масової інформації вдаються до софістичного методу подачі інформації. Як правило, софістичне міркування використовує зовнішню схожість явищ, навмисний неправильний підбір вихідних положень, події висмикуються із зв'язного контексту. Софізм може бути побудований на двозначності слів і на підміні понять. Типові софізми відомі ще з часів Арістотеля: «Ліки, які приймає хворий, є добром. Чим більше робитимеш добра, тим краще. Отже, ліків треба приймати якомога більше». Таким чином можна довести будь-яке абсурдне положення.

У більшості випадків софізми направлені на людей з нестачею самокритичності розуму, які не мають можливості робити правильні висновки, найчастіше вони використовуються в якості захисної реакції при викритті незнання або небажання здатися і програти суперечку. Використання софізмів часто засуджують, вважають їх обманом, побудованим на порушенні логіки. Але потрібно розуміти, що цей обман дуже тонкий і хитрий. Найчастіше він настільки добре завуальований, що люди починають вірити в нього нерозважливо. Велика частина софізмів представляє собою брехню в якості істини. Ставка робиться на те, що людина, сприймаючи промову, навіть якщо вона її не розуміє, буде думати, що за словами співрозмовника все одно щось криється. Особливо це вдається, коли супротивник розуміє свою неосвіченість у питанні, що розглядається, але соромиться в цьому зізнатися, і тому робить вигляд, що йому все зрозуміло.

Науковий керівник: Пода Т. А., к. філос. н., доцент